

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XV. Cùm P.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

se debitorem esse ex causâ determinatâ, v. g. accepti mutui, tunc statur eius confessione, nisi probet se indebitè promississe, aut confessum fuisse.

Nomine cautionis intelligi debet promissio, cui nec pignus, nec fidei iussio adjecta, sed nudè facta est, siue stipulatio aut scriptura publica, vel priuata interuenierit siue non. *l. Sancimus, 3. C. de verb. signif.*

S Y M M A R I V M.

1. *Cautio seu promissio dandi aut faciendi facta, non expressâ causâ, nullam actionem vel obligationem parit, etiam in foro canonico, nisi actor probet, verè debitum esse.*

2. *Limitatur.*

3. *Si in cautione seu promissione causa debiti continetur, standum est confessione. Nisi contentus per errorem se confessum esse indebitum ostendas, vel exceptionem non numeratâ pecunia in contractu mutui intra biennium obieciat.*

NOT. I. Si cautio, seu promissio dandi, aut faciendi facta sit, non expressâ causâ, nulla inde actio & obligatio in foro externo, etiam canonico nascitur, nisi actor probet verè debitum esse. ita habetur etiam in *l. De indebito, 25. §. ult. ff. de probat.* & videri potest *Felin. hic. n. 1.* ratio dari debet, quia obligatio dandi vel faciendi, ipsûmque jus & actio petendi non oritur, nisi ex causâ, seu titulo, cum itaque nulla expressa sit, præsumitur per errorem promissio emanasse, aut sub conditione facta, quæ conditio impleta non sit, ita ut competat conditio dati ob causam, causâ non secutâ, præterquam si actor titulum seu causam debiti ostendat. His consentiunt ea, quæ dixi *lib. 3. Th. Mor. Tract. 4. cap. 2. n. 3.* ex pacto nudo secundum forum etiam canonicum actionem non oriri, nisi causa expressa sit, vel ea ab actore demonstrari possit.

Limitationes sunt tamen plures apud *Felinum hic.* si versemur in casu, in quo donatio præsumitur, vt si diues indigenti promittat; vel si merita antecesserunt, ob quæ promissum videatur. & plura reperies apud

Menoch. in arbitr. casu 88. Altera, si promissio facta sit Ecclesiæ, quia sufficiens ad est causa pietatis & religionis.

3. Confessio liberatoria facta ab eo, qui remittere potest, vim pacti continet, & liberationem debiti inducit, vt si Titius dicat Caio, confiteor nihil mihi à te deberi. *l. tale, 40. ff. de pactis.*

4. Si quis confiteatur rem suam non esse, tunc pro derelictâ eam habere censetur, vt alterius accipientis fiat. *l. 2. ff. pro derelicto.*

5. Nisi præsumptio adsit, excidisse causam promissionis & obligationis, vt si promissio, aut confessio geminata sit, nam geminata seu repetita cautionis magnam vim esse docet *Bartolus* communiter receptus in *l. Cum scimus, C. de agricolis lib. 11. Doctores in l. Mulier, 22. C. ad Velleianum,* vbi aiunt, quod confessio aut promissio geminata non expressâ causâ actionem pariat, plura vide apud *Felin.*

NOT. II. Si in cautione seu promissione causa debiti contineatur v. g. ex deposito, ex donato, tunc standum est confessione, nisi is, qui conuenitur, ostendat se per errorem confessum esse indebitum, quod existimabat esse debitum. *Argum. e. ult. de solut.* vel nisi exceptio non numeratâ pecuniâ obieciatur intra biennium in mutui contractu. *C. de non numeratâ pecuniâ, & dixi lib. 3. Th. Mor. Tract. 4. cap. 15. in fine.*

C A P I T V L V M X V.

Cum P.

P A R A P H R A S I S.

Quidam tabellio morte præuentus, contractus, quos in notam seu protocollum receperat, in publica instrumenta non redegit seu perfecit, hoc casu ait Greg. IX. ad petitionem eorum, ad quos acta pertinent, alium Notarium, iudicis interueniente autoritate, posse in publicam scripturam formam redigere, ita vt perpetuam obtineant firmitatem.

S Y M M A R I V M.

1. *Notario mortuo substitui alius Notarius potest,*

- potest, qui acta ab illo Protocollo tantum inserta, in solenne instrumentum redigat.
2. Requiritur tamen, ut id interveniente auctoritate iudicis fiat, & fideliter, nihil addendo vel demendo.
 3. Protocollum rite manu Notarii scriptum ex partium rogatione, de actis fidem facit.
 4. Si Notarius ob impedimentum instrumenta ab alio scribi curet, quibus subscribit, & sigillum suum apponit, ea plene in iudicio probabunt.
 5. Protocollum Notarius partibus ut ostendat prius, quam illud in formam redigat, consultum est, secundum Imolam etiam necessarium.
 6. Quis habeat potestatem Notarium seu tabellionem creandi.
 7. Notarius instrumentum intraterritorium eius, cuius auctoritate constitutus est, conficere potest etiam extraneis, ita ut fidem etiam alibi faciant.
 8. Notarius creatus ab Imperatore, aut Rege, non potest extra Imperium vel Regnum de communi jure instrumenta conficere.
 9. Potest (saltem de consuetudine) Notarius a Papa constitutus in temporalibus quoque causis instrumenta conficere, & in spiritualibus Notarius ab Imperatore constitutus.
- NOT. VII.** Si Notarius, qui ex partium rogatione protocollum fecit, antequam acta in solenne instrumentum redigat, mortuus sit, alius Notarius ex partium consensu perficere potest, dummodo iudicis auctoritas interueniat.
2. Debet tamen alter Notarius instrumentum fideliter conficere secundum ea, quae in protocollo reperit, nihil addendo, vel detrahendo, cum enim ipse actis non interfuerit, non potest aliud scribere, nisi quod in protocollo continetur, sicuti monet hic Imola n. 2.
 3. Quæritur 1. Num protocollum Notarii manu scriptum ex partium rogatione fidem faciat de actis. R. affirmatiue, si protocollum ita scriptum sit, ut ex eo, quae acta sint plene intelligi possint, ut docet Imola hic n. 3. Felin. n. 1. nam protocollum cum

originale sit, præcipuam fidem mereri debet, quandoquidem ad illud recurrendum est, si de instrumento, quod ex protocollo conficitur, dubium incidat. c. Quoniam. 11. de probat. quamobrem Notarii protocollo feruare debent, sicuti Felin. hic monet n. 2. Durand. in speculo lib. 2. p. 2. de instrum. edit. §. 8.

Verumtamen, si vel ex jure communi, vel consuetudine, vel partium voluntate contractus antea robur non habeat, nisi scriptura seu instrumentum super eo perfectum sit, tunc nullum ex Notarii protocollo jus parti contrahenti oritur. l. Contractus. 17. C. de fide instrum. ubi gl. monet verb. In scriptis. quod scriptura interdum requiratur ad substantiam contractus. interdum autem ad probationem. l. Contrahitur. ff. de pignoribus. vide Abbatem hic. n. 4.

Quæritur 2. Si Notarius ob infirmitatem, aliudue impedimentum ipsemet non possit instrumentum conficere, an alteri ex protocollo conficiendum tradere possit. R. licet in Auth. de tabellionibus decretum sit, ut tabellio à partibus rogatus, per se negotium audiat, & ipsemet scribat, neque alteri deleget, idque tradat gl. hic. verb. Perpetuam. tamen consuetudo multis locis obtinuit, ut Notarii propter impedimentum suum ab alio instrumenta scribi curent, ipsique postea ab ipsis lectis subscriptionem suam adiungant & sigillum, testantes esse secundum acta & protocollum rectè ac fideliter scriptum, quâ de re Durand. cit. §. 8. n. 36. Abbas hic in fine. n. 2. Henricus Cnaustinus de arte Notariorum.

Quæritur 3. Vtrum Notarius protocollum partibus ostendere aut legere debeat, priusquam in formam publicam redigat. R. esse id valde consultum atque consuetum, imò necessariò requiri, ait Imola hic. n. 2. licet contrarium sentiat Abbas n. 4. eò quod nullum jus extet, quo id præcipiatur.

Quæritur 4. Quisnam potestatem habeat tabelliones creandi. R. id proprium esse supremi Principis seu Magistratus, videlicet Papæ, Imperatoris, Regis aut alterius, qui in temporalibus superiorem nullum

nullum agnoscit. his adde illos, qui à summo principe speciale hoc Notarios creandi privilegium acceperunt. Denique si aliqui per immemorabilem consuetudinem talem potestatem præscripserunt, ita Durand. §. 8. n. 23. Innoc. hic. n. 4. Abbas n. 7. Silvest. q. 1. nam solius Principis est, quidpiam à communi jure omnium gentium exorbitans, veluti dispensando introducere, id autem valde exorbitans est à communi gentium jure, ut unius hominis scripturæ etiam sine cuiuspiam viæ vocis contestatione plena fides habeatur, cuiusmodi fides, neque magistratûs alicuius scripturæ, aut sigillo in alterius personæ præiudicium haberi solet. c. Post sessionem 7. de probat. c. Cum dilectus 9. hoc tit.

Veruntamen consuetudine obtentum est, ut etiam inferiores magistratus v. g. Episcopi intra diocesin suam, comites, barones, ciuitates imperiales intra territorium suum, tabelliones constituent, teste Silvestro cit. q. 1. Causino fol. 9. Innoc. tamen hic. n. 2. ait, talibus ab inferiore constitutis propriè non competere officium tabellionis.

In eo porro dissentiunt DD. vtrum notarius possit instrumenta conficere extra territorium constituentis, affirmant Silu. verb. Notarius n. 4. Causinus l. e. si à Principe creatus sit, quia instrumentum conficere non est actus iurisdictionis, ut extra territorium exerceri nequeat. juxta c. de consue. in 6. Durand. cit. §. 8. n. 23. Tapia hic super Abbate n. 9. De Notariis creatis à Papâ & Imperatore, aut ab horû alterutro speciale privilegium habente, aiunt, quod ubique locorum instrumenta conficere possint eo argumento, quod tamen falsum esse dixi. lib. 1. Th. Mor. Tract. 4. cap. 8. n. 3. quod Imperator (& alij hoc ipsum dixerunt de Papâ) totius mundi dominus sit.

Ad quæstionem dico; Notarius instrumentum intra territorium eius, cuius auctoritate constitutus est, conficere potest etiam extraneis ac peregrinis ipsum rogantibus, & ita quidem, ut fides instrumento etiam alibi seu extra territorium tribuenda sit, ita Abbas hic n. 9. Felin. n. 16. Gabriel.

lib. 1. de fide instrum. concl. 1. n. 10. Bart. in l. 1. C. de emancipat. liberorum. Argum. eius textus.

Dico 2. Notarius creatus ab Imperatore aut Rege, non potest extra Imperium, vel regnum spectato communi jure, instrumenta conficere, ita Abbas hic n. 9. Felin. n. 15. Ratio est, quia notarius iurisdictionem non exercet, seu voluntariam seu contentiosam, cui aliqui se sponte subijciant; sed officium gerit in republicâ, cum seruus publicus sit. l. Non aliter. 18. ff. de adapt. officium autem publicum astringi solet intra terminos regionis eius, à quo defertur, & ad quam defertur. Argum. l. 3. ff. de officio Præsidis.

Dixi autem communi jure, at verò per consuetudinem, vel tacitum consensus alieni principis introduci potest, ut notarius extra territorium constituentis instrumenta conficere possit, quomodo notarij à Sede Apostolicâ creati & immatriculati non tantum in terris imperij, sed etiam in aliis regnis instrumenta conficiunt, sicuti Durand. Abbas & Felin. docent. Notarij quoque ab Imperatore constituti & immatriculati saltem in terris Ecclesiæ, instrumenta conficere posse censentur, teste Imola n. 5. Cardinale Tusco, qui tamen probabiliter ait, quod quilibet notarius extra territorium constituentis, saltem inter subditos eius instrumenta conficere queat.

His adde, sicut notarius à Papâ constitutus in temporalibus quoque causis, ita & notarium ab Imperatore creatum in causis spiritualibus, instrumenta conficere posse, saltem propter consuetudinem, de qua restatur Abbas in c. Sicut. n. 12. & 17. Gabriel. cit. concl. 1. n. 7.

CAPITULUM VLT.

Si instrumenta.

PARAPHRASIS.

Si quis instrumenta propter vetustatem, & hanc causam exemplari petat, iudex ordinarius, vel ab eo specialiter delegatus,